

Gyűjtő: N. TAKÁTS GYULA

Gyűjtés ideje: 1952.

TART.: KÉRDŐÍV MAGTAR. O. HELTSÉGEINEK
NÉPRASMI FELDERÍTÉSÉHEZ

16 lap

FONORASMI MUTATÓ: TÁSZÁR

SZÁM MUTATÓ: XXXIII

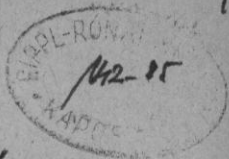
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRRA'S

ATVEZETVE A NA-142/85-ös TÖTELE ALÓL.

KÉRDŐÍV

Magyarország helységeinek
néprajzi felderítéséhez

Helység:

Maszár

Megye:

Somogy

Járás:

Kaposvár

Táj:

Vízmente

I. A helység története.

1. Honnan, mikor települtek be a szájhagyomány szerint a helység régi lakói? (Az egész lakosság vagy egy része.)

2. Kerültek-e a felszabadulás után új telepesek a helységbe? Többségükben honnan, kb. hány család?

Nem

3. Az 1848 utáni időben melyik évben történt meg a földek úrbéri elkülönítése?

1862-ben.

II. Gazdálkodás.

4. Vannak-e a helységben halászok és hányan?
Szervezetben és magukban dolgozók.)

Nincsenek

5. Szoktak-e tavasztól őszi éjjel-nappal jószágot tartani a legelőn? Milyet? (Pl. kint háló gulya, stb.)

Nem

6. Milyen állatfajtákat tartottak 50—80 évvel ezelőtt? (A helyi elnevezésekkel válaszoljunk, pl. szalontai, vagy bakonyi disznó, borzderes marha, fölálló szarvú magyar juh stb.)

Ló:

Marha: fehér orsolyi marha, kisménemű.

Juh: —

Sertés: mangalica

Baromfi:

7. Élnek-e a helységben olyan emberek, akiknek ma pásztorkodás a főfoglalkozásuk, vagy a fel szabadulás előtt az volt?

Hány csikós: —

„ gulyás: —

„ juhász: —

„ kanász: 1.

Honath
Enőrné

2. Jäger István

8. Milyen állatokat fognak be igába, hámba? Most és 50—60 évvel ezelőtt?

Ma: ló, tehén

Rejebben: ló, tehén, ökör

9. Meddig használt a parasztság olyan faekét, amelynek a kormánydeszkája is fából volt? (Szegényparaszt és gazdagparaszt.)

1880-1885 ben mai nem használták a fadagaktól

1890-95 ben mai a megyékből nem használták

10. Arattak-e régebben a helységben sarlóval? Meddig?

Arattak, kb. 1892-ig.

11. Régebben a gabonaféléket kéziséppel csépele-ték-e vagy lóval nyomtatták? Dolgoztak-e egy-időben cséppel és lóval is?

Általánosságban meddig volt ez szokásban?

Régebben lóval nyomtatták, cséppel és lóval is egy időben dolgoztak cséppel és a rosvak sepele-ték. 1914-ig volt így.

12. A háromnyomásos (háromfordulós) gazdálkodás (az őszi, a tavaszi és az ugar évenként cserélődik) melyik évben szűnt meg? Míg fennállt, mire fordították az ugart?

1880 táján szűnt meg.

Az ugar lappal, az a díszes jéte.

13. Mióta természet a parasztság nagyobb mennyiségben takarmányféleségeket?

1880-tól kezdve mivel több
takarmány termelési.

14. Milyen konyhakerti magvakat és növényeket termelnek nagyobb mennyiségben (nem köztesként) a szántóföldeken (pl.: zöldségféléket, paprikát, dinnyét, krumplit, dohányt, aprómagvakat, stb.) és mióta?

Kezdeni termelés.

15. Hova és milyen munkára jártak el a helységből a felszabadulás előtt?
És a felszabadulás után?

Aratásnál helyben a paraszti
biztosra.

Felszabadulás után mintén helyben
járnak (kiszárazási, szőlőművelés-
művelés) a helyi gazdaságban. (Re-
pülő tés.)

16. Ide honnan és milyen munkára jártak a felszabadulás előtt?

Aratásnál és kőművesmunkánál jöt-
tek ~~itt~~ ^{Duda-}ped. Fejnyél.

17. Hova járnak leginkább vásárra és piacra?

Vásárc : Kaposvár, Baté, Jónai,
Nagybéri, Bús-
n, Södre.

Piac : Kaposvár

18. Melyek voltak 40—60 évvel ezelőtt a leggyakrabban készített hétköznapi ételek? Mit emlígetnek különösen az öregek?

Reggeli:

Rántott leves, Sütskyponta, Zsúr-
nóka's tettel = rántott levesbe.

Ébred: Rántott leves; tejföltés mártás,
krümpli pempő, rántott krümpdiele-
ves, kükörce pörzsre,

Vasorn: rántott krümpli leve, csipet-
delt borsó.

Kerőce a legrégibb: savó, rútorica-
ka's s torma. (ébredre, vasorn)

III. Mesterség, házipar.

19. Az alább felsorolt mesterségek közül melyek vannak meg (vagy voltak meg) a helységben? (Vegyük számításba azokat is, akik nem iparszerűen, hanem alkalmosszerűen üzik mesterségüket. A ma is meglévő mesterségeket egyszerűen aláhúzással, a régebben meglévő, de már kiveszett mesterségeket hullámvonallal jelöljük.)

Csutorás	<u>elajütő</u>
esztergályos	paprika- stb. molnár
fazekas	rézműves
fésűs	szappanfőző
gombkötő	<u>szárazmolnár</u>
gubacsapó	szélmolnár
gyertyamártó	szénégető
hajóács (super)	szitás
kalapos	szőrtarisznyás
kapács	szűrszabó
kékfestő	<u>takács</u> (4)
kötélverő	teknővájó
magyarszabó	tetőverő (nádazó)
magyar szűcs	tímár
mészégető	ványoló
mézeskalácsos	vízimolnár
nyerges (nem szíjgyártó)	

20. Mely helységbeli fazekasok készítették a helysé-
gben használatos cserépedényeket?

Kapri melasok - és Felsőomágy be-
lőle -

21. Szoktak-e készíteni nagyobb mennyiségben el-
adásra

faeszközöket,
gyékényből kötött tárgyakat,
szalmából font tárgyakat,
vesszőből kötött tárgyakat,
kukoricahéjból kötött tárgyakat?

nem

22. Fonnak-e nők (kender, vagy lenfonalat)?

Többségben?

Sokan?

Csak néhányan?

23. Szónek-e házivásznat a nők?

Többségben?

Sokan?

Csak néhányan?

nem

IV. Építkezés, házberendezés.

24. Különálló kertben, az ólaskertben, vagy szőlőskertben a helység szélén voltak-e régebben az ólak, istállók?

Nem.

25. Van-e a telken csűr vagy pajta? Ha ott nincs, a határban (helység szélén) van-e? Gabonásverem?

és telken csak pajta van, egybeépítve az istállóval.

26. Van-e a helységben szárazmalom? -

vízimalom? -

paprikamalom? -

(régifajta) olajütő? -

taposómalom? -

27. Van-e a helységben kéménynélküli konyha? Hány? 1-2 db.

40-50 évvel ezelőtt mennyi volt?

Akkor 5-6 db. minden házi főző konyha volt.

28. Melyek a helység legrégibb házai a házakon (házvégeken, mestergereendákon) található évszámok, vagy az emlékezet szerint? Miből van ezeknek a fala és milyen a tetőszerkezete?

Kelenen Viktor, Váneri Lajos, Kronjér
Közp.; (1800-1850-é) János és néző
falak, víz.

Házszám, tulajdonos neve, építkezés éve.

Kelenen Viktor 125 n; Váneri L.
J. 9 n; Kronjér Közp. 152 n.
1870-1850-é emlékek.

29. Milyen tűzhelyet, kemencét és kályhát használtak 40-50 évvel ezelőtt és hol voltak ezek elhelyezve?

Tűzhely: nézőfalú, konyhában
szőlőfalú falnál, a kályhahelyénél.

Kemence: nézőfalú, konyhában a
középen.

Kályha: kőfalú, mellette a kony-
hafelől falon.

30. Mikor, milyen új tüzelőket állítottak be a régiek helyett?

És hol vannak ezek elhelyezve?

(Tűzhely helyén új tüzelőket)

Régiben is, bűr és szőlőfalú falnál.

31. Milyen bútordarabot kap a leány férjhezmenéskor?

Gazdagoknál: kő (2); ág (2); antel
és 4 pár; szék; toaletta-tükör; -

Szegényeknél:

kezes tükör és szék, vagy más, de olcsó
am.

És 40-50 évvel ezelőtt?

1 láda (vona, más); 1 nézőfalú;
1 szék.

V. Ruházkodás, viselet.

32. Milyen házivászonból készült ruhadarabokat hordanak a helységben?

hútlól, gatyá, ing, kötény

33. Mely környékbeli helységek viselete hasonlít a helybeli viselethez?

34. Milyen bőrből készült hímezett ruhadarabokat viselnek a férfiak? b.

—
És a nők?

35. Viselnek-e a lányok rövidre vágott hajjat?

Többségükben: —

Csak néhányan: kevesebben.

És az asszonyok?

egy-két asszony visel, sal.

36. Kb. melyik évben hordtak még ünneplőruhának vászongatyát?

1900-ban.

37. A lányok bő szoknyás viseletben járnak-e ünnepnap? És az 50 év körüli asszonyok?

Ma már nem.

50 éves és körüli asszonyok mind.

38. Viselnek-e a nők ma főkötőt? *nem*

ünnepén papucsot? *nem*

ünnepén csizmát? *nem*

a férfiak zsinóros, pitykés mellényt? *nem*

szűrt? *nem*

ünnepén kötényt? *nem*.

VI. Család. Társadalom.

39. Vannak-e olyan családok, ahol a házas gyerekek egy háztartásban élnek és közösen gazdálkodnak a szülőkkel?

Mind, kevés kivétellel.

És 40—50 évvel ezelőtt?

Mind

40. Szoktak-e más helységbeliekkel nagyobb mértékben összeházasodni, ha igen, melyik helységbeliekkel?

~~Világos~~ -Croma, Pula, Berke, Mosolj
Zimány

41. A leányok az apai jussból 40—50 évvel ezelőtt örököltek-e földet?
Ha nem, mit kaptak?

Földet nem örököltek.

Pénz kaptak helyette.

42. Van-e legénycéh (vagy más elnevezésű legény-társaság), legénybíró (vagy első legény), legény-avatás (legénykeresztelő)?

—

43. Milyen munkákat szoktak közösen, kölcsönös segítséggel végezni most?
És 40—50 évvel ezelőtt?

Ünnepek (pl. díszvétel)

40-50 évvel ezelőtt géplés, fésépi-
zés, kőborica nedés, fontás,

VII. Társasélet, szórakozás.

44. Milyen játékokat játszottak a nagyobb gyerekek, legények, leányok 40—50 évvel ezelőtt? Voltak-e külön játszóhelyek?

Fordulj lóba; meretel e párosdal;
lefitörés; ad; kinyit katonát;
huj-huj völd ág; csúskörös;
apácalis;

45. Van-e (volt-e) parasztemberekből álló zenekar (magyarbanda)?

Milyen hangszerekkel?

nincs

46. Milyen hangszereken muzsikálnak a zenekari hangszereken kívül? [Pl. furulya, duda, tambura (citera), nyenyere (tekerő), cimbalom.]

47. Milyen hagyományos (a régiektől tanult) népi táncokat járnak, vagy jártak?

~~házi~~ táncok ;

48. Mikor, milyen társaságban (pl. fonóban, fosztás-kor; öregek, középkorúak) szoktak mesét mondani?

házi társaságban ;

49. Vannak-e (voltak-e) a helységben verselő, nótácsináló emberek?

(Név, életkor, foglalkozás, lakás.)

Nincs

VIII. Szokások.

50. Szokásos-e házasságkötéskor, illetve lakodalomban:

jegykendő, jegyng adása

na

ágyvitel

menyasszonytánc

na

fektetéskor gyertyástánc

gyertyástánc na nassom után

kontyolás

na

51. Szokásos-e ma és szokásban volt-e 40—50 évvel ezelőtt a

lucázás (kotyolás, palázolás)

betlehemezés

betlehemezés mozgatható bábukkal
regölés

aprószentek-napi korbácsolás

karácsonyi vagy szilveszteri kongózás vagy
nyájfordítás

óév-temetés, vagy kikolompolás

fonó

gergelyjárás

háromkirály-járás

balázsjárás

téltemetés, böjtkihordás

hamvazói tuskóhúzás

szentivánnapi tűzgrás

aratókoszorú vitel

szüreti mulatság vagy kapásból

szüreti bakus játék

határkerülés

húsvéti határjárás.

A ma is meglévő szokásokat egyszerű aláhúzással, a régebben (40—50 évvel ezelőtt) meglévő, de már kihalt szokásokat hullámvonallal jelöljük. A felsoroltakon kívül is nevezzük meg a szokásbanlévőket.

52. Milyen alkalmakra, milyen maskarának szoktak felöltözni? (Pl. medve, ló, kecske, dodola, turka, busó, dőre, ördög, stb.)

hiveti ló alattunkal : nagyos úrdó,
vohó, halál, dőtes, Kőnőris, Kó-
lompár cipőny

53. Szokásos-e a halotti tor?

Ha már nincs szokásban, mikor szűnt meg?

1941-ben szűnt meg.

54. Szokták-e hangos szóval siratni a halottakat?

Voltak-e külön siratóasszonyok?

Lokális - Sírdóasszonyok meglévő -

55. Kinek a birtokában vannak régi írások? (Név, foglalkozás, lakás.) Milyenek?

régi naplók
régi katonakönyvek (feljegyzések)
életrajzok
újabb gazdasági feljegyzések
házassági szerződések
életrajzok
végrendeletek
összegyűjtött harctéri levelek
kéziratos vőfélykönyvek
kéziratos énekeskönyvek
kéziratos nótáskönyvek
rajzskönyvek
céhiratok
mintakönyvek
stb.

56. Kik érdeklődnek a helységben a néprajzi kérdések iránt?

A kérdőív egyes részleteire ki tudna a helységben bővebb felvilágosítást nyújtani? (Pl. halálszásról, szokásokról, régi pásztoréletről, stb.)

(Név, életkor, foglalkozás, lakás.)

57. A kérdőív adatszolgáltatójának neve, életkora, foglalkozása és lakás címe:

őv. Vig Jánosné (78 év) Héchenyi u 141 m.
Kelenesi Ernő (29 év) Héchenyi u 140. -
Károlyi Ferenc. (84 év) Héchenyi u 128.

58. A kérdőív kitöltőjének neve és életkora:

foglalkozása: N.T. Károlyi Mihály

A kitöltés kelte:

1957. hó V. l.

